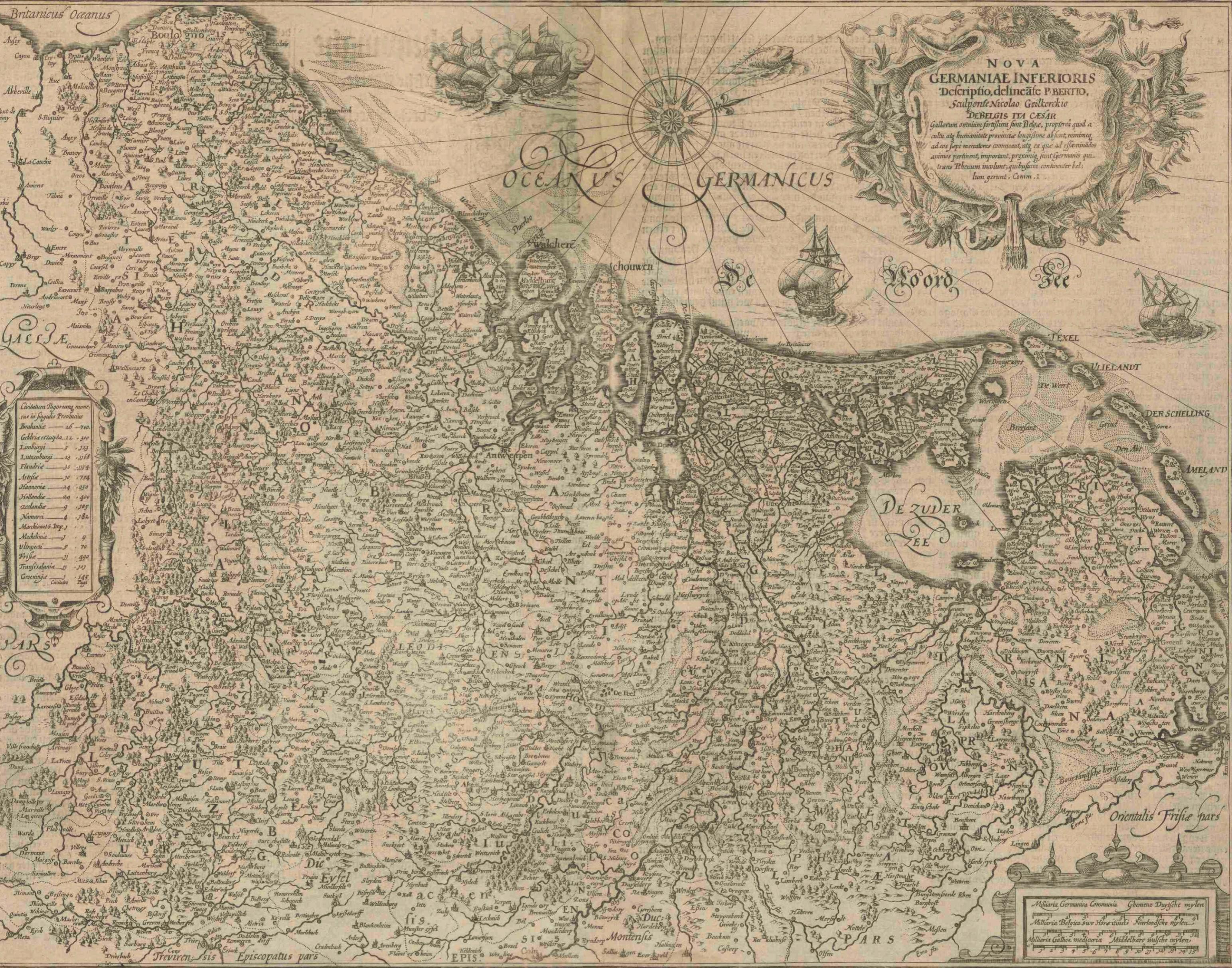

Nova Germaniae Inferioris descriptio

<https://hdl.handle.net/1874/430396>

tot vryheypdt genegen / alsoo alle Historien ende hedendaeghsche Oorloghen bewijzen.

Dit Nederlandt wort gemeenlyck genoemt / de seventhien Landen / om datmen daer den Princen seventhien Chtelen van te gescreuen herft / sonder andere merckelycke redenen. Wat de Landen niet beschreven osten geroepen worden op gemeine vergadering / noch en contribueren / noch en stemmen also niet tot ghemeine lasten.

Vant het March-graefschap des Heilich ricks osten van Antwerpen / wort onder de Provintien niet gerekent / het Herzogdom van Limborgh met Valkenborgh en Dalem / ressorte onder Brabant. Voorts Doornick en Cornesis / met Vyssel / Dowap en Orchies wordt gemeenlyc hider de rijk niet genoet / nochtans contribueren bepeldt als een Provintie. Deighelichs Valençijn ende de Brent. Onrent den Jare 1550. ten tyden van Kysper Carolus de vijfde / heeft dit Nederlandt / den quartier-stadt Auermunde / met Kreke / Venlo / Wachtendonk / Stralen / etc. met Grolle in 't Landt van Zutphen / en voorts ter Maendt / diemen Novennale / osten wegen / jarige noende. In dese scharttinghen vintmen dat Limborgh / Lutzenborgh / mede Gelderlandt ende Groeninghen niet en betaelden / zynne frontier / verarmt osten in tachterheypdt / so datter maer en contribuerden / Brabant / Vlaenderen / Artrops / Henegouwe / Valençijn / Vyssel / Dowap / Orchies / Hollandt / Zeelandt / Namur / Doornick / Cornesis / Mechelen en Valençijn / ende de thiene / nochtans achtmen dat de andere in Generale beschryvingen ende stemmingen niet iupt gesloten worden.

Dan dit Nederlandt osten syne Provintien (nu door Oorloghe verdept) worden beseten by de Certz-Hertogen Albertus en Isabella Clara etc. Dese Brabant / Limborgh / Lutzenborgh / Vlaenderen / Artrops / Henegouwe / Namur / Vyssel / Dowap / Orchies / Doornick en Cornesis / Mechelen en Valençijn / noch Camerick met noch een quartier van Gelderlandt / en de Heerlychheit van Lingen / iupt gesepet enige stukken van Brabant ende Vlaenderen / die haer partijen noch houden / zynne frappe schoone Landen / die niet dan vrede van doen hebben. De Staten van de Dertien Landen besitten de rest / te weten / de drie quartieren van Gelderlandt / Hollandt / Zeelandt / Vrieslandt / Utrecht / Groeninghen ende Ommelanden / Over-Vyssel / ende Drenthe / met eenige Leden van Brabant ende Vlaenderen / zynne alle contribuerende Landen / die totten Oorloghe haer selven schatten.

Op sullea nu wat verhalen vanden particulieren staet / daer hum dese voorsz Provintien in bebinden / ter wijlen so nu in bestant staet / op voorstalch van vrede-handel / als eerst van die onder de Certz-Hertogen zyn gelegen / is Brabant genoegh gheheel beset / iupt genomen de Steden Bergen op Zoom / Breda / Steenbergen / Willemstadt / ende Grave / en eenige sterckte. Een Landt dat in dese Oorloghe dese 41. Jaren veel gheleden heeft / so van haer vpaiden / als van hum egen Chrys-volk / om quade betalinge gemaakte / groote overlast doende / dat het wonder is / dat het noch so wel vaert ende iupt houdt. Daer by de macht van 't Landt af te meten is / dat het heel goedt / de Steden / daer den Landt-man sijn toevlucht toe heeft. De Stadt Loven houdt haer noch redelijken / Brussel heeft haer alder-best met het Hoff geneert / nu in goeden staet : 's Hertogen-Bosche / hoe wel het veel aenstoont ende belegeringhe heeft / is ghehoegh in state ghebleven : dan Antwerpen mede een Haest-stadt so wyt vermaert om haren Coophandel ende schoonheit / heeft aldermeest gheleden / geplondert / veel afgebrandt / ende geschat geweest / en heeft noch een Castle moetten bouwen / dat si dagelijker te ontse hebben / ende so dat de Dorpen heur noch niet en kunnen te rechte hernemen. Niet te min zyn de Nederlandtsche Vereenigde Provintien / nu doogaens in beterstaat dan d'andere / dooz dat sp een open Zee / vijf / ende daer by meichte van Schepen hebben / waer mede ghehoegh volle gheviedt over de Oceaensche Hoort-zee / ende over de Rivieren ghemeten / zynne daer over seer volck-rhck / die van d'andere Provintien daer toe gelopen zyn / op hoope van Peeringe / en om vryheypdt van Religie (sonder eniggherhande onder-sseck) als om de Navigatie ende Coophandel / midts de goede ghegentheyt. Waer by dat de selvige by de Oorloghe tegen naturen ende reden / meerderen ende floretten / als vryght by haer ghescrekte / vergrootte Steden / Schansen ende kasteleke gebouwen. In vngouen dat Nederlandt generalyck hem mach beroemen / het tresselijcke Landt nae sijn groote te wesen (in menichte van groter / stercker ende volck-rhcket Steden en fortressen) vande geheele Werelt / daer alle Martialisen van gheheel Europa haer Ambacht gheleert / oft kommen leeren hebben dese 41. Jaren.

Limborgh / Valkenborgh ende Dalem hebben mede veel geleid / desghelycer Namur / maer nu in't leste onthouden hum re-deijk. Lutzenborgh is de gheheeleste van allen de Nederlandtsche Provintien ghebleven / hebbende niet veel meer dan doortochten gheleden.

Henegouwe / Artrops / Valençijn / Vyssel / Dowap / Orchies / Doornick / ene Cornesis met Camerick / hebben int beginnel des kryghe haer voornaemste Steden belegert / ghedwongen / ende gerantsoent geweest / het platte Landt bedorven / ende opgegeten / dat hum min deyde / mits sp inde Franse Oorlogen / suler meer gewent ware / dan in dese leste Jaren : Sp hebben hum te bedankt van goeden westant en neeringe / Oorloghs-

sche wyse / niet besonders dan over de schattinghen te klagen.

Vlaenderen heeft aldermeest in dese 41. Jarige Oorloghe haer te beklagen / als van opzorige ghemeente verheert / end met afvzech vande Beelden / alle haer Hooft-steden ende all' andere belegert / gewomen ende veel geplondert geweest / iupt gesteken Grevelingen / ende eenige cleyne Dester / veel Steden ende groote Dorpen en Dyzheden tot steenhopen gheworden / so dat aldaer meer Steden / Dorpen / Casteelen en Cloosters onder gegaen zyn / dan in eenige andere Provintie / maar den dat het meer dan d'een helft gedepopuleert / oft verminderd is van volck en inwoonders / alle de Werelt over versprent end gevlucht. De Certz-Hertogen besitten noch Vlaenderen / be halven Slups / Kreke / Biervliet / Ardenborgh met eenigh Schanzen en Stercken. Tegen dese Steden / ende de Steden van Brabant boven behaelt / so besitten sp in Gelderlandt een quartier-stadt Auermunde / met Kreke / Venlo / Wachtendonk / Stralen / etc. met Grolle in 't Landt van Zutphen / en voorts ter Maendt / diemen Novennale / osten wegen / jarige noende. In dese scharttinghen vintmen dat Limborgh / Lutzenborgh / mede Gelderlandt ende Groeninghen niet en betaelden / zynne frontier / verarmt osten in tachterheypdt / so datter maer en contribuerden / Brabant / Vlaenderen / Artrops / Henegouwe / Valençijn / Vyssel / Dowap / Orchies / Hollandt / Zeelandt / Namur / Doornick / Cornesis / Mechelen en Valençijn / en Valençijn / noch Camerick met noch een quartier van Gelderlandt / en de Heerlychheit van Lingen / iupt gesepet enige stukken van Brabant ende Vlaenderen / die haer partijen noch houden / zynne frappe schoone Landen / die niet dan vrede van doen hebben. De Staten van de Dertien Landen besitten de rest / te weten / de drie quartieren van Gelderlandt / Hollandt / Zeelandt / Vrieslandt / Utrecht / Groeninghen ende Ommelanden / Over-Vyssel / en Drenthe / met eenige Leden van Brabant ende Vlaenderen / zynne alle contribuerende Landen / die totten Oorloghe haer selven schatten.

De Staten van de Dertien Landen / te weten / van Gelderlandt / besitten het resterende Nederlandt / te weten / van Gelderlandt / besitten sy de drie deelen met het Graefschap Zutphen / daer as dat heur parthe besigt Grol : ende dese Landen hebben alle veel gheleden met belegeringhen / innemen ende plonderinghen van hare beste Steden / ende ten lesten wel minst geyprosperert nessens d'ander Provintien.

Hollandt heeft wel seer grote verwoestinge gheleden / boven alle andere / haer Stede belegert / gewonne / verbant / etc. maer is ten lesten mette Oorloghe gekomen tot binne-lantsche ruste / in prosperiteyt ende grooten ryckdom / naer dat het sijn ghebueren tot Frontier hadde gehregen / ende is van Volk en Schepen seer vermenichfuldicht / so datse alle de Werelt heden daags passeren in Schipvaert / bezepelde de gantsche werelt / vlootmede in Coop-handel / dat te mercke is aent florenen der Steden van Amsterdam / Rotterdam / eude meer andere.

Zeelandt hebbende veel ghelede / en alle haer Stede met honder gediwongen osten belegert / haer Dijcken dooz-gestek / datmen over het Landt voer / is nochtans ten lesten iupt de groote ellende gewoest / wederomme florenende met neeringe / volck ende schepen / nae-wolgende haer devijse / Luctor / emero.

Vrieslandt heeft mede veel ghelede / maer wel kloekmoedich hen inde Oorloghe gedragē / en mede inde Contributiē hum wel gequeten / en is noch prospelerende na staet vande Oorloghe.

Utrecht heeft wel de meeste vermaethedt ende onghelyckheden alle andere vander Hertoge van Alba gheleden / ende sints mede in groot perjekel gheweest dooz tweedracht / maer mette andere Provintien vereenigt / komt allen hens weder in haer voorige groothedt ende prosperiteyt / groepende in neeringe / in sulcken Oorloghe.

Over-Vyssel en Drenthe / haer principale steden zijn belegert en gewonne gewest / sommige meer dan eens / in dese laugdyzige Oorloghe liggende veel afloopinghen / ende en zyn nu noch niet in versterkerder staet / wesende hun platte Landt mest verwoest.

Groeninghen ende de Ommelanden hebben met haer ghebueren veel ghelede / de Stadt is meer dan eens belegert gewest / ende gediwongen gewest / de Ommelanden zijn af gheloopen gheweest / zynne nu in vredelijcke staet / doch meest onder Contributiē vande Garnisoen van Linghen ende Oldenzeel / beswaert met schattinghen / so dat de Dorpen heur noch niet en kunnen te rechte hernemen. Niet te min zyn de Nederlandtsche Vereenigde Provintien / nu doogaens in beterstaat dan d'andere / dooz dat sp een open Zee / vijf / ende daer by meichte van Schepen hebben / waer mede ghehoegh volle gheviedt over de Oceaensche Hoort-zee / voortemelk van dese onse tyden / ende aldaer de Tallyche Werten inghevoert / metten naem Vryhansen / ofte Fransje / Francois. Bysondere beschryvinghe vande Nederlandtsche Provintien / zyn by verschepden Histori-schrijvers te vindet / als van Brabant by Hadrianus Barlandus : van Vlaenderen by Jacobus Mercanus : van Hollandt / Hadrianus Junius / Philippus Cluverius / ende een Generale beschrywinghe / by Lodewick Guicardin.

Dit Nederlandt wordt gherenkt ronts omme te begrijpen entrent 340. Vlaendersche mijlen / osten dypsent Italiaensche ofte Engelsche mijlen. Het heeft meer dan twee hondert ghemuerde Steden / ende wel 150. Dorpen die Steden recht hebben / haer Dorpen zyn in dese laetste Oorloghe seer gemindert. De Landdome is doogaens meester-deel plat / behalven in Lutzenburgh / Limborgh / Dame en Henegouwe / daer het verghachich is. Ende in een deel van Brabant / Vlaenderen / Ge-

Lochte beschryvinghe vande Nederlantsche Caerte.

Ederlant heeft sijnen

Name / om dat het neder ende leegh is van ghelegenthert / ten aenfien van Hoogh-Duytslāt: want om sijn leeghte verschepden groote riviere vande hooge ghebergten daer laner doze nedervallen inde groote Zee. Dit Nederlant / hier voortyndt bestaende van verschepden Souvereine Provintien / is vande Hertogen van Bourgoendien / Hertogen van Bourgoendien / onder eenen Heere / Kysper Carolus de vijfde / ene sijnne Sone Coningh Philips gezocht: mocht generalyck genomen allelyck voor dat deel / dat sp besitten ende over geheerschet hebben. Van dit Nederlant sochtte de strijbare Hertog Carel een Coninghryck van Bourgondien te make / maer om dat elcke Provintie Sonderepri was / en bysondere Privilegien / ond're rechten ende herkommen hadden / mede verschepden maten en ghewichten / en nopt humme Princen / andere dan ghemuiteerde osten bepaelde maght osten authoziteyt over haer hadden willen consenteren / so is suler achter-gebleven. Diergelijcke ambitione pretentien / zijn hundert ten dage den waren oorspronck ende oorsake van dese Oorloghe gheweest.

Dit Nederlandt is bepaelt metter Oceaensche Noort-zee / met het Graefschap Emden / en Flevorens Ems / het Landt van Bentheim / en Westphalen / de Landen van Clees / en Gulick / Lippe / het Wifdom van Colen / en Triere / het Landt van Lotringen / en Drenthe.

Dit Nederlandt wordt in Drenthe / Spaengien / ene Engelandt / Flandres genaemt / nae hum naeste gelegene Provintie / ende die de grootste van allen is / ende wel eer de Tressel / ene Westfalen / ene Ostfalen / ene Westmaert na den Fransos. Sy kleeden hum redelijck wel / lichtweerdiger dan de Hoogh-duytschen doen / volghen de gebueren nienghiericheyt. Zyn totten drenck genoegh genegē / maer niet so vele als Hoogh-duytschen / noch niet so vele als sp over 60. ofte 80. Jaren plegen. Sy zijn doogaens coel en gefabich in alle hummen handel / int ghelyck osten onghelyck niet seer veranderend / zijn nochtans verlust genoegh / seer industrieus en bequaem om alle konsten te vinde / begrijpen en leeren / daerom alle Nationen te hoven gaende / zyn alijdt seer doende en werelde / ene niet ledich / genegē tot Peeringe en Coopmanschappen / die sy drijven alle de Wereldt over / meer dan andere / elek een gebienstich / niet so haobardich ofte ambicius als veel andere / maer zyn van nature spacie en seer genege / tot ghewin / daeromme geerne andere Landen besoeken : want men bycan in alle Landen sal binden ghedienstige Nederlanders. Ingheleijer zyn oock het Drenck volck so gebienstich / en tot alle wercken haer begewende / als elders de knechten / selve veel Coopmanschappen drijvende / ende omgaende atomme mede onder de Mans in alle eerbaer heyt / geouwelde het overspel / hoe wel hum Mannen-volck veel van hys / zyn / tot verwonderen van veel Nationen.

Sy leeren ene spraken lichtelijck alderhande talen / haer oude sprake is Duyts / en spraken mede Wals (een gebroken tale vant Latyn) op de Franse frontieren. Het Duytsch is een herde / maer een rycke en volkommen tale / van onthert ende volkomeheyt alle andere te hoven gaende / den ryckdom ende overderdom vande tale is daer aen te mercke / datter meer dan 2170. wosdē van een spallie zyn / als Symon Stevin van Brugge bewijst / die alle beschryft. Een tale genoegh de selvige dieue aldaer over 1600. Jaer in Iulius Casars tyden sprach / dan dat elekke Provintie 't gelijdt ofte accoort heeft aenghewomen van syn gebueren : een tale die in haren grondt weder en verder gesproken wordt / als lichelyck gheen andere / streckende van Calis in Drenthe tot in Norwegen / Sweden / Lyflandt / ende noch voorver. Het is een Landt daer de veemeide Mane willekommer is / dan in enige ander Landen. Hier is een volck Godvrychtich / en oude Christenen / daeromme qualich kommen aenmen veel nieuw / als Spaensche superstition / beter den Maranen / ende Moristen passende / dan haerlieden. Een volck